

АНТРОПОМЕТАФОРИ У РОМАНІ НАДІЇ ГУМЕНЮК «ВЕРЕСОВІ МЕДИ»

Постановка проблеми. Вивчення виражальних засобів, зокрема метафор, та їх ролі у репрезентації авторської мовної картини світу - актуальний напрямок української лінгвостилістики. Кожна вдала метафора використовується як посилення мовленнєвої образності та виразності, а також представляє собою важливий мовний засіб, який використовується для передачі складних ідей на почуттів у більш простій та доступній формі. Дослідження цих виражальних засобів у творі може відкрити нові способи розуміння та сприймання твору, виокремити його ключові теми та підтеми, а також сприятиме розумінню ролі метафори у репрезентації авторської мовної картини світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню різних аспектів метафори присвячені праці багатьох учених: С. Єрмоленко, В. Калашник, Л. Кравець, Л. Мацько, Л. Пустовіт, Т. Єщенко, Г. Їжакевич, Л. Пустовіт, Н. Слухай, О. Тищенко, Л. Шевченко та ін.. У наукових розвідках мова йде насамперед про метафоричні конструкції, які, функціонуючи в художніх текстах, не лише відображають соціальні та художньо-естетичні цінності суспільства, а також відтворюють особливості авторського світобачення, моделюють індивідуальну мовну картину світу окремого митця. Мова твору Надії Гуменюк, зокрема специфіка метафор у її мистецькому доробку предметом окремого лінгвістичного дослідження ще не була. Це й визначає актуальність нашої статті.

Мета наукової розвідки - виявити і описати антропометафори у романі «Вересові меди» Надії Гуменюк. Об'єктом дослідження є мовна тканина роману Надії Гуменюк «Вересові меди», предметом – семантико-стилістичні особливості антропометафор у романі, що досліджується. Слугував роман «Вересові меди». Фактичний матеріал обсервовано шляхом суцільної вибірки метафор у такому виданні: Гуменюк Надія «Вересові меди»: книга. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. 320 с. (далі в тексті роботи сторінки до прикладів подаватимемо за цим виданням). Картотека фактичного матеріалу складає близько 470 образних уживань. У дослідженні використано методи та прийоми лінгвістичного аналізу відповідно до специфіки об'єкта та поставлених завдань. Засадничим став описовий метод, на основі якого систематизовано досліджувані одиниці мови, а також з'ясовано особливості їх функціонування. Метод семантико-стилістичного аналізу мовних засобів застосовано з метою об'єктивного поєднання мовного матеріалу із позалінгвальними категоріями. Статистичний аналіз здійснювався під час проведення підрахунків частотності уживання зафіксованих образних засобів.

Виклад основного матеріалу. У мовознавчій літературі існує низка різних класифікацій метафор: а) за морфологічним виявом голонвного компонента; б) за структурою; в) за функцією; г) за належністю головного компонента метафори до певної лексико-тематичної групи; д) за семантикою та ін. Для з'ясування семантичних особливостей метафор у романі Надії Гуменюк найбільш доречною, на наш погляд, видається класифікація, яку подано у статті Т. Єщенко «Семантико-стилістичні типи метафор: теоретичний аспект»: метафори-оживлення (антропометафори, зоометафори, ботанометафори, химерометафори), метафори-опредмечування ознак, метафори-синестезії[2].

Антропометафори класифікуємо за тематичними групами ключових слів, що входять до метафоричного контексту. Виділяємо кілька груп. Опишемо їх більш детально.

Перша – це антропометафори, ключовими словами яких є лексеми на позначення динамічної сфери життєдіяльності людини (затанцювали, повискакували, вискочили, полетіли, сповістили та ін.), наприклад: «Вона голосно засміялася, аж голову відкинула назад, аж руді кучерика її від радості затанцювали» (с.75); «Моховики та зелениці повискакували з-під листя поблизу лісових боліт» (с.73); «Отже, капосне серце вискочило з грудей й полетіло з гніздом» (с.105); «Денниця сповіщає про прихід сонця» (с.7).

Друга – антропометафори зі словами, що називають психофізіологічні процеси, стани особистості (річка завмерла, дерево затихло, душа відчула та ін.), як-от: «Денниця завмерла, а

тоді здивовано замерехтіла» (с.5); «Осокір нарешті затих» (с.84); «Душа його сама відчула» (с.102).

Третя група – антропометафори, які семантично корелюють із назвами реалій неживого світу і набувають статусу антропоморфізмів, як-от: «Щістя (авторка вживає слово «щастя» саме як «щістя»- уточнення наше – Христина Федірко) саме до хати проситься, саме на поріг стало, а вона скаче, як тая коза шудрата» (с.40); «...ніби це їй раптом таке щістя привалило...» (с.45); «Отаке щістя її жде з тим Книгою» (с.101).

Четверту групу становлять антропометафори, ключовими словами яких є конкретизатори індивідуальних властивостей людської особистості, що стосуються предметів, явищ природи, абстрактних категорій: щаслива усмішка, наївна усмішка, капосне серце та ін. Наприклад: «Став на порозі, щаслива усмішка до вух» (с.79); «А ще в Соняха на лиці завжди наївна, як у малої дитини, усмішка» (с.79); «Отже, капосне серце вискочило з грудей й полетіло з гніздом» (с.105).

П'ята група - антропометафори, ключовими словами яких виступають соматизми: «Тільки очі – темні, глибокі, з якоюсь затасною печалинкою, заглядають у душу, притягують до себе, підкоряють, заворожують» (с.129); «Захекалася, розчервонілася, очі аж блищать від цікавості» (с.70); «Он як серце голосно вистукує та підказує» (с.73); «Дивилася на свою старшеньку – і серце краялося від болю» (с.43).

Висновки. Антропометафори – це різновид метафор-оживлень, за допомогою якого автор відтворює довкілля. Одна з головних функцій цих метафор – це зображення предметів або понять як живих, щоб читачі могли краще виявити та розуміти їх природу та відчути їх емоційне навантаження. Антропометафори, які використала Надія Гуменюк у романі «Вересові меди», дають можливість виразити складні ідеї, посилювати емоційний вплив на читача і показати нам нові способи розуміння різноманітних явищ. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у вивченні інших семантико-стилістичних типів метафор у романі письменниці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуменюк Надія «Вересові меди»: книга. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного дозвілля», 2015. 320 с.
2. Єщенко Т. А. Семантико-стилістичні типи метафор: теоретичний аспект. Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка. Т. 28. Донецьк: Український культурологічний центр, Східний видавничий дім, 2010. С. 224-239.
3. Мазепова О.В. Метафора як засіб створення мовної картини світу. Мовні і концептуальні картини світу: збірник наукових праць. Київ, 2004. Книга 2, № 12. С. 21–27.
4. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови: підручник /за заг. ред. Л. І. Мацько. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.

Жак Юрій
Науковий керівник – доц. Ганна Йордан

МЕМИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Соціальні мережі стали важливим простором для взаємодії та комунікації між користувачами з різних країн, вони також відіграють вагомую роль в поширенні мемів, в тому числі тих, які стосуються російсько-української війни. Один з аспектів актуальності цієї теми полягає в тому, що мемі можуть бути використані як засіб віртуальної боротьби, підтримки або критики однієї зі сторін конфлікту. Вони можуть мати політичний, емоційний, культурний або національний відтінок, висловлювати різні погляди, коментувати події або ставити риторичні запитання.

Мемі про російсько-українську війну можуть також впливати на громадську думку, ставлення громадян до конфлікту, розповсюджувати певні погляди або переключувати факти. Вони можуть бути джерелом інформації та використовуватися як спосіб виразу власної позиції, гумору або солідарності з тими, хто стикнувся з наслідками війни, але водночас вимагають критичного мислення та перевірки достовірності.

Мемі стали не тільки засобом розваги, але й важливим елементом культури та соціальної комунікації, також способом вираження емоцій, думок, ідеологій, політичних поглядів та